

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Esitys on tarpeellinen ja se tulee parantamaan lapsen ja perheen saamaa palvelua, sekä työntekijän mahdollisuuksia tehdä työnsä laadukkaammin. Haasteena voi olla pätevien ja ammattitaitoisten työntekijöiden saatavuus.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

Ei lausuttavaa.

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Ehdotettu sääntely on selkeä ja muutos tarpeellinen selkeyttämään lapsen asemaa arvioinnin aikana.

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Esityksen tarkoituksena on tarkentaa avohuollon tukitoimien tarkoitusta ehkäisemällä tarvetta lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämiseen kodin ulkopuolella. Esityksessä tehostetun avohuollon tukitoimien sisältö ja määreet, sekä suhde muuhun avohuollon tukeen jäävät epäselväksi. Säännöksen konkreettista sisältöä ja tehostetun avohuollon velvoitteita olisi hyvä vielä tarkentaa.

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

Vaativan sijaishuollon määrittely ja selkeyttäminen on erittäin tärkeää. Palvelua tarvitsevia on paljon ja tällä hetkellä haasteeseen laadukkaasti vastaavia sijaishuolto paikkoja liian vähän. Lapsia joudutaan sijoittamaan riittämättömästi tukea tarjoaviin palveluihin. Vaativan sijaishuollon määreet tulevat tällä hetkellä eri kuntien erilaisten kilpailutusten laatuvaateista, eivätkä kohtaa. Esityksessä ei ole vielä riittävästi otettu kantaa mitä palvelu konkreettisesti tulisi olla ja henkilöstön minimimäärän lisäksi olisi tarpeen määritellä tarkemmin henkilöstön osaamisvaateet peruskoululutusten ja lisäkoulutusten osalta.

Vaativan sijaishuollon päihdehoidon suhde sijaishuollon muihin osa-alueisiin jää hiukan epäselväksi. Ongelmataisesti päihdeitä käyttävän lapsen hoidon tarpeen kokonaisuus muodostuu laajasta valikoimasta. Päihdehoidon irrottaminen tästä erilliseksi ei ole tarkoituksenmukaista. Päihdehoidon suunnittelu suoraan päihdehuollon mallien mukaan ei myöskään vastaa tarpeeseen. Lasten päihdehoitoon kuuluu vahvasti hoidon vastustaminen ja kapinointi, luonnollisena osana ikäkehitystä. Hoidollisuuden saavuttamiseen tarvitaan näin ollen enemmän aikaa ja myös mahdollisuuksia rajoittamisen avulla kiinnittää lasta hoitoonsa.

Päihdehoidon aikamääreet vieroituksen 15+15 olisi hyvä selkiyttää 30vrk. Se menisi linjassa kiireellisen sijoituksen keston kanssa ja parantaisi huomattavasti lapsen kiinnittymistä ja näin vaikuttavuuden saavuttamista jaksosta. Pienemmistä paloista koostuva jakso voi aiheuttaa lapsessa hämmennystä ja tietynlaista odottelua hoidon jatkuvuudesta. Vieroituksen ja kuntoutuksen voisi yhdistää päihdehoidoksi ja jakaa mahdollisuuteen kolmeen 30 vrk osaan, saaden näin tarpeen vaatiessa 90 vrk jakson, mikä kohtaisi myös mahdollisuuteen liikkumisvapauden rajoittamisesta enintään 90 vrk.

Päihdehoidon ja muun sijaishuollon integroimisen käsitettä tulisi selventää. Olisi erittäin tärkeää, että samassa sijaishuolto paikassa pystyttäisiin lapsen tarpeiden mukaan tuottamaan päihdekuntoutusjaksoja ja taas jatkamaan sijoitusta tilanteen tasaannuttua. On kuitenkin selvää, ettei lapsen päihdeongelma hoidu kolmessa kuukaudessa ja sijaishuollossa ensiarvoisen tärkeä lapsen luottamussuhde rakentuu hiljalleen. Sijoituspaikkojen vaihtelu ei tue tätä millään lailla.

Sisällöllisesti erityinen huolenpito ja vaativan sijaishuollon päihdehoito ovat lähellä toisiaan, mutta päätöksenteollisesti päihdehoitoon pääsy on esityksessä paljon nopeampaa, mikä tukee päihdehoidon oikea-aikaisuuden tärkeyttä.

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaika vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Esitystä erityisen huolenpidon toteuttamisen rajaamisesta julkiselle sektorille, voidaan pitää perusteltuna palvelumuodon vahvan perusoikeuksiin puuttuvan luonteen vuoksi. On kuitenkin hyvä huomioida riittävän pitkä, jopa esitettyä pidempi siirtymäaika muutokselle. Asiakaspaiikkojen määrä on tällä hetkellä riittämätön ja muutos tulisi karsimaan paikkoja. Uusien yksiköiden perustaminen ja osaavan henkilöstön hankkiminen liian nopeassa aikataulussa tulisi olemaan suuri haaste julkiselle

sektorille ja se voisi aiheuttaa lisä haasteita asiakkaiden hoidon saannissa ja painetta muulle palveluverkostolle.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitus tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Henkilöstömitoitusten kasvattaminen näissä vaativimmissa palveluluokissa on erittäin hyvä uudistus. Tällä hetkelläkin vaativan sijaishuollon kaltaista palvelua tuottavissa yksiköissä mitoitus ovat lähellä esitettyä, joten muutos ei tule olemaan suuri. Nykyisten ns. perustason yksiköiden osalta muutos olisi toki mittavampi. Muutoksen porrastaminen on sinällään hyvä tapa saavuttaa lopullinen mitoitus, se antaa myös palveluntuottajalle mahdollisuuden henkilöstömääränsä kasvattamiseen asiakaspaikkojen määrää säätelemällä.

Henkilöstömäärän lisäksi olisi hyvä ottaa kantaa henkilöstön koulutusrakenteeseen. Esityksen useammassa kohdassa korostetaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden osuutta, kun taas aiemmin on korostettu sosiaalialan koulutettujen ensiarvoisuutta.

Henkilöstömäärän lisääminen ja näin vaikuttavamman palvelun tuottaminen voi lisätä myös alan vetovoimaa ja parantaa näin rekrytointihaasteita. Siirtymäaika on tarpeellinen koulutusmäärien lisäämisen ja uusien ammattilaisten tuottamisen kannalta. Kustannusvaikutukset tulevat toki olemaan mittavat.

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Sääntely on selkeä ja muutos tarpeellinen, mutta kiinnipidon mahdollisuuden rajaaminen lapseen, jonka liikkumisvapautta on 69 §:n mukaisesti rajoitettu, kaventaa muutoksen käytännön hyötyä huomattavasti. Rajaus on tarpeeton, sillä tällaiset tilanteet ovat yleensä hyvin impulsiivisia ja ennalta arvaamattomia ja tarpeen tullessa poistumisen estäminen on lapsen edun kannalta välttämätöntä.

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisiin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Esityksen sääntely on muilta osin selkeä, mutta laitoksen henkilöstön ja sosiaalihuollon viranomaisen oikeus ottaa luvatta laitoksesta poistunut lapsi kiinni, on hiukan harhaan johtava, kun kuitenkin varsinaiseen fyysiseen kiinniottoon tai kiinnipitoon ei ole oikeutta. Muutos ei tuo lisää keinoja laitoksen henkilökunnalle karanneiden lasten hoitoon palauttamiseen.

Luvatta poistuneen lapsen etsimisen ja palauttamisen vastuu on vahvasti vastuutettu sijaishuoltopaikalle, mutta tosiasialliset keinot siihen ovat vähissä. Toisaalta voidaan miettiä, onko

välittömästi tapahtuneen jälkeen, karanneiden etsiminen, usein toiselta puolelta maata hoitohenkilökunnan varsinaista työnsarkaa. Etsiminen ja asuntojen ovilla kiertäminen voi olla myös hyvin vaarallista ja kuuluisi enemmän poliisiviranomaisille, heille myönnettyjen keinojenkin puolesta.

Poliisin virka-avun antamisen velvoittaminen on hyvä muutos ja toivottavasti sen käytännön toteutus tulee onnistumaan koko Suomen alueella.

Luvatta poistuneen lapsen palauttamisen kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseen esitetty muutos henkilöntarkastuksen mahdollistamisesta myös auton välittömässä läheisyydessä on erittäin tärkeä lisäys. Tällä saadaan toimitettua tarkastus huomattavasti turvallisemmin lapsen sekä henkilöstön kannalta.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

Muutos, mikä mahdollistaisi päihdyttävien aineiden etsimisen suorittamalla erityisenä rajoitustoimenpiteenä kehoon kohdistuva ulkoinen tarkastaminen on erittäin tärkeä lapsen päihdekatkaisun ja sijaishuoltopaikkojen turvallisuuden parantamiseksi.

Mahdollisuus henkilökatsastusten laajempaan käyttöön päihdehoidon tukena on erittäin tärkeää hoidon vaikuttavuuden mittarina. Se mahdollistaa myös paremmin lapsen fyysisen voinnin tarkkailua huumausaineiden poistumisen ja näin kehon toimintojenkin indikaattorina.

Esityksestä jäi hiukan epäselväksi tulisiko muutos liikkumisvapauden rajoittamisen jatkamisesta päihdehoidon ja -kuntoutuksen varmistamiseksi enintään 90 vrk siirtää 70§ alle vai onko esityksen tarkoituksena mahdollistaa tämä muutos kaikkeen sijaishuoltoon. Jos näin on, niin se vie tietyllä tavalla pohjaa vaativan sijaishuollon asemasta. Vastaavaa palvelua voidaan tämän pidennetyn liikkumisvapauden rajoittamisen avulla ja toki riittävällä henkilöstömäärällä ja osaamisella tuottaa siten normaalissa sijaishuollossakin.

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

Muutoksena rajoitustoimenpiteiden osalta on esitetty eristämisen aikarajaa supistettavaksi neljään tuntiin. Muutos voi tuoda haasteita varsinkin väkivaltaisten päihtyneiden hoidossa. Jos lapsen käytös vaatii eristämisen kaltaista rajua puuttumista aamuaikaan, ei tilanne välttämättä ole riittävästi parantunut iltapäivään mennessä, jolloin eristäminen tulisi päättää ja lapsi on yhä päihtynyt. Aikamääreen olisi hyvä olla 4+4 tuntia ja päätöshän tulee kuitenkin purkaa jo aiemmin jos välttämätön tarve poistuu.

Esityksessä on otettu kantaa vaativan sijaishuollon yksiköiden paikkalukuun, supistaen sen toimintayksikkökohtaisesti 14 paikkaan. Tätä tulisi pohtia myös yksikön rakenteen mukaisesti. Jos yksikkö koostuu samassa pihapiirissä, mutta selkeästi toisista erillisissä kiinteistöissä, voisi paikkaluku korottaa esim. 18 paikkaan. Korkeampi paikkaluku mahdollistaa suuremman henkilöstömäärän ja lisää näin hoidon vaikuttavuutta ja kaikkien osapuolien turvallisuutta.

Hallberg Mika
A-klinikka Oy